

Apstiprinu:

Sociālo lietu pārvaldes vadītāja

_____ B.Siliņa

“_____” _____ 2015.g.

**Daugavpils pilsētas Sociālo lietu pārvaldes
Sociālās/nakts patversmes
sociālās rehabilitācijas programma
”Bezdarbnieki – sociālās atstumtības riska grupa”**

SATURS

Ievads.....	3
1. Programmas teorētiskais pamatojums.....	7
1.1. Motivācijas definīcija, tās veidi.....	7
1.2. Motivācijas sistēmas pamatnostādnes.....	7
1.3 Vajadzības, to vieta cilvēka motivācijas sistēmā.....	8
2. Mērķa grupa un tās apraksts.....	10
3. Sociālās rehabilitācijas riska grupas motivācijas programmas saturs.....	12
3.1. Psihologa nodarbības	12
3.2. Sociālā darbinieka nodarbības.....	13
3.3. Jurista nodarbības.....	14
3.4. Sociālā rehabilitētāja nodarbības.....	15
3.5. Medicīnas darbinieka nodarbības.....	15
Secinājumi.....	16

Ievads

Jau kopš seniem laikiem cilvēki ir interesējušies par to, kas ir dzīves kvalitāte. Sengrieķu filozofs Aristotelis uzskatīja, ka mācību par labo dzīvi sauca par *eudaimonia*, kas tulkojumā nozīmē laime. Eudaimonia spēja ir atšķirīga dažādiem cilvēkiem. Tādēļ, diskutējot par dzīves kvalitātes jēdzienu, jāņem vērā gan objektīvie, gan subjektīvie priekšstati. Pieejas dzīves kvalitātes jēdziena skaidrojumam ir vairākas.

Var analizēt dzīves kvalitātes objektīvos rādītājus, piemēram, nodarbinātību, ienākumus, materiālo labklājību, veselību, mājokļa apstākļus, bērnu, jauniešu un vecākās paaudzes dzīves kvalitāti u.c. izaugsmes rādītājus.

Taču tajā pašā laikā jāņem vērā, ka dzīves kvalitātes izjūtu veido cilvēku subjektīvie priekšstati par to, kas ir laba dzīve, viņu subjektīvais dzīves vērtējums un apmierinātība ar dažādām dzīves jomām. Sociologi Tisenkopfs un Bela uzsver indivīda paša rīcības nozīmi dzīves uzlabošanā – tikai radoša, no indivīda gribas un brīvības izrietoša darbība spēj izveidot dzīvi, ar kuru cilvēks būtu apmierināts. Tātad, dzīves kvalitāte ir atkarīga no cilvēka radošas pieejas dzīvei, rīcībspējas un praktiskas darbības, tā nav tikai materiālo un sociālo apstākļu uzlabošanās, bet arī cilvēka individuālo spēju un praktiskās darbības veicināšana. Citiem vārdiem sakot, integrēts skatījums uz dzīves kvalitāti ietver saikni starp abām dimensijām.

Tomēr sabiedrībā ir grupas, kuras ir vairāk pakļautas sociālās atstumtības riskam, kuru resursi savas rīcībspējas paaugstināšanā ne vienmēr ir pietiekoši. Lai veicinātu šo cilvēku rīcībspēju, dažkārt vajadzīgi uzlabojumi sociālajā sistēmā vai iespēju radīšana viņu rīcībspējas paaugstināšanai.

Iespējams, tas var būt jauns pakalpojums, jauna metode, informācija, zināšanas utt. Augsta dzīves kvalitāte nav sasniedzama tikai individuāli. Ir maz ticams, ka izglītots cilvēks jutīsies laimīgs, ja līdzcivēkiem klāsies slikti, tāpēc svarīgi ir celt vispārējo labklājības līmeni.

Analizējot dzīves kvalitāti kā daudzdimensiju jēdzienu, uzmanība tiek vērsta uz vairākiem savstarpēji saistītiem aspektiem: informētība; izglītība; jaunrade, zinātne un pētniecība, inovācijas, spēja radīt un izmantot jaunas idejas; nodarbinātība; materiālā labklājība; apkārtējās vides aizsardzība; materiālo un enerģijas resursu izmantošana; infrastruktūras pakalpojumi - elektrības, gāzes, siltuma, ūdens piegāde, elektronisko sakaru, pasta, transporta, atkritumu apstrādes pakalpojumi; līdzsvarota reģionu attīstība; cilvēkresursi; veselība; sociālā drošība; mājoklis; ģimene; sabiedrības saliedētība; demokrātijas līmeņa paaugstināšana; augošs tiesiskuma līmenis; fiziskā drošība; privātums; valsts pārvaldes modernizācija, iedzīvotājiem

draudzīgi valsts pārvaldes pakalpojumi; ārējās attiecības; atvērtība; līdzdalība procesos, sava es nozīmība; izaugsmes stabilitāte; Latvijas identitātes saglabāšana; kultūra; latviešu valodas attīstīšana un funkcionālā pilnveidošana; brīvā laika izmantošana un iespējas.

Redzams, ka šie aspekti analizējami gan subjektīvā, gan objektīvā griezumā, tie ir savstarpēji saistīti, tāpēc dzīves kvalitātes uzlabošanās centienos jāpilnveido un jālīdzsvaro visi minētie aspekti.

Īpaši uzsvērtā tādu pasākumu nozīmība, kas veicami, lai novērstu dažādu iedzīvotāju grupu nabadzību un sociālo atstumtību izraisošus faktorus, vienlaikus sniedzot atbalstu šobrīd nabadzības un sociālās atstumtības riskam visvairāk pakļautos iedzīvotājus. Tomēr jāuzsver, ka efektīvs sociālo problēmu risinājums nav iespējams bez paša klienta aktīvas iesaistīšanās savu problēmu risināšanas procesā, tādēļ klientiem ir nepieciešams attīstīt problēmrisināšanas prasmes. Ir pieņemams, ka personas nespēja tikt galā ar savām problēmām rodas gadījumos, kad pietrūkst kāds no šiem problēmu risināšanas līdzekļiem vai to kombinācijām.

Tātad, motivācijas trūkums ir viens no galvenajiem problēmu nerisināšanas cēloņiem. Sociālās rehabilitācijas mērķis ir palīdzēt iegūt ticību saviem spēkiem, vēlmi, drosmi un prasmi uzsākt ko jaunu. Tādēļ sociālās rehabilitācijas programmas ietvaros tiks atbalstīts tādu pasākumu kopums, kurš veicinātu sociālās atstumtības riskam pakļauto klientu (indivīdu vai grupu) līdzdalību savas kompetences pilnveidē, sekmējot to motivāciju iesaistīties un konkurēt vai atgriezties darba tirgū. programmas ietvaros kā atbalstāmo pasākumu veidi ir noteikti:

- individuālas konsultācijas, piesaistot klienta vajadzībām atbilstošu profesionāļu komandu;
- grupu veidošana sociālā darba speciālistu, psihologu u.c. speciālistu vadībā (piemēram, atbalsta grupas, informācijas grupas, pašpalīdzības grupas u.tml.);
- metožu izstrāde motivācijas programmu ieviešanai, iekļaujot speciālistu pieredzes apmaiņu un apmācību konkrēto metožu lietošanā.

Lai arī programmas vadlīnijās minēts, ka motivācijas pasākumi jāplāno tā, lai tie pēc iespējas vairāk nodrošinātu individuālu pieeju katram mērķa grupas pārstāvim, tomēr tikai daži projekti piedāvā individuālas motivācijas programmas. Lielākajā daļā projektu motivācijas programmas ieviestas, izmantojot grupu darba metodi dažādu speciālistu vadībā. Jāpiebilst, ka sociālās rehabilitācijas programmā paralēli grupu darbam tomēr paredzētas arī individuālas (visbiežāk psihologu) konsultācijas.

Motivācijas programmu nodrošināšanā iesaistīti visdažādākie speciālisti, visbiežāk psihologi, sociālie darbinieki, psihoterapeiti, juristi. Sociālās rehabilitācijas programmas ietvaros atbalstītas motivācijas programmas, kas vērstas uz dažādu atstumtības grupu aktivitātes veicināšanu, šo grupu pārstāvju pašcieņas paaugstināšanu, vēlmi iesaistīties sabiedrības dzīvē,

plašāk izmantot un pilnveidot savus resursus – zināšanas un prasmes. Līdz ar to motivācijas programmās visbiežāk iekļautas dažādas psiholoģiskas tēmas – lietišķā saskarsme un komunikācija, personības pilnveide, stresa paškontrolē, pašnoteikšanās, sadarbība komandā un līderība.

Otrs lielākais bloks, kurš ietverts motivācijas programmās, virzīts uz tādu prasmju attīstīšanu, kas veicina sekmīgāku iekļaušanos darba tirgū – biznesa plāna sastādīšana, prasme uzstāties, motivācijas vēstules un CV sastādīšana, lietišķā sarakste, uzvedība darba intervijās, imidža veidošana, etiķete, laika plānošana, ietverot arī karjeras konsultācijas.

Trešais bloks – informatīvi izglītojošs, kurā iekļautas tādas tēmas kā veselīgs uzturs, higiēna, ģimenes budžeta plānošana, savstarpējo attiecību veidošana, reproduktīvā veselība. Sociālās atstumtības riska grupu indivīdiem ir raksturīgs samērā zems informētības līmenis par savām tiesībām un pienākumiem, kā arī viņi ir neaktīvi savu tiesību izmantošanā. Šī iemesla dēļ vairāku projektu motivācijas programmās iekļautas izglītojošas nodarbības par darba tiesiskajām attiecībām. Šo grupu pārstāvjiem raksturīgs arī zems informētības līmenis par valsts un pašvaldību piedāvātajiem pakalpojumiem, neuzticēšanās valsts un pašvaldību institūcijām, neticība savām spējām uzlabot savu dzīves līmeni. Lai risinātu šo problēmu, motivācijas programmās iesaistīti NVA un sociālo dienestu pārstāvji, kuri sniedza informāciju par iestāžu piedāvāto pakalpojumu klāstu un to pieejamību. Programmas ietvaros organizētas nodarbības par līdzdalību iespējamo pašvaldību un sabiedrisko organizāciju darbā.

Ceturtais bloks ietver sadzīves prasmju attīstīšanas un sevis pilnveidošanas tēmas. Tās motivācijas programmās bieži vien iekļautas vairāk tādēļ, lai motivētu mērķauditoriju apgūt visu iecerēto programmu. Arī sporta spēļu, dažādu ekskursiju un kultūras pasākumu organizēšana vairāk kalpo kā motivējoši faktori. Ja pirmie divi bloki ir vairāk vērsti uz iekļaušanos darba tirgū un nodarbinātības veicināšanu, tad pēdējie – uz dzīves prasmju un vispārīgo zināšanu attīstīšanu. Motivācijas programmas veidotas gan kā grupas tikšanās vairāku mēnešu garumā, gan kā atbalsta grupas un treniņi. Tajās iekļautas vizītes un prakses pie darba devējiem.

Programma realizēta kā pasākumu kopums pēc iespējas tuvāk sociālās atstumtības riska grupu dzīvesvietā. Programmas nodarbības notiek mērķauditorijas dzīvesvietā, un tas ir viens no galvenajiem projekta veiksmīgas realizācijas faktoriem.

Motivācijas programma ir veidota, orientējoties uz kādas noteiktas sociālās atstumtības riska grupas vajadzībām un šajā gadījumā tās paredzētas noteiktas sociālās atstumtības riska grupas pārstāvjiem, piemēram, sociālās patversmes ilgstošajiem bezdarbniekiem.

Sociālā darba speciālistiem vispirms klientā ir jācenšas radīt vēlētānās, jeb jāmotivē pats klients līdzdarboties savas problēmas risināšanā, izmantojot viņa paša resursus. Izstrādājot

motivācijas programmu šeit jāņem vērā, ka efektīva sociālo problēmu risināšana iespējama tikai tad, ja pakalpojums, šajā gadījumā, motivācijas programma ir pielāgota katram konkrētam klientam, maksimāli izmantojot viņa paša resursus.

Programmas pasākumi galvenokārt domāti cilvēkiem, kuriem ir raksturīgs zems aktivitātes līmenis un neticība saviem spēkiem, tātad - cilvēkiem ar zemu motivācijas līmeni. Tādēļ viena no būtiskākajām problēmām programmas ieviešanā ir mērķauditorijas piesaiste un noturēšana.

Programmas mērķis:

- atjaunot mērķa grupas sociālās funkcionēšanas spējas;
- veicināt sociālās atstumtības riska grupu integrāciju darba tirgū;
- veicināt dzīves kvalitātes paaugstināšanu un pilnvērtīgāku integrāciju sabiedrībā.

Programmas uzdevumi:

- palīdzēt projekta dalībniekiem pārvarēt bailes, mazdūšību, slinkumu, augstprātību un mainīt ieradumus;
- celt mērķa grupas sociālo prasmju un personības īpašību pašvērtējumu un pašapziņas līmeni;
- palīdzēt pārvarēt motivācijas trūkumu;
- sniegt informāciju par karjeras attīstības un nodarbinātības iespējam, īpaši uzsverot iesaistīšanās pasākumos, kas palīdzēs atgriezties darba tirgū;
- palīdzēt attīstīt spēju risināt personiskas, starppersonu un sociālās problēmas;
- uzlabot vides iespējas;
- sniegt psiholoģisku, konsultatīvu un informatīvu atbalstu.
- veicināt izpratni par saskarsmes prasmēm un konfliktoloģiju

1. PROGRAMMAS TEORĒTISKAIS PAMATOJUMS

1.1. Motivācijas definīcija, tās veidi

Mūsdienu motivācijas teorijā motivācija visbiežāk tiek definēta kā mudinājums vai ierosme, kas izraisa organisma aktivitāti un nosaka virzību kāda mērķa sasniegšanai. Motivācijas teoriju pielietošanas mērķis ir paredzēt cilvēku uzvedību un darbības veidus, lai atrastu līdzekļus, kas aktivizē cilvēka iekšējos spēkus.

Pastāv divi motivācijas veidi: ārējā un iekšējā motivācija. Ārējā motivācija balstās uz ārējiem pamudinājumiem un ārējiem apstākļiem, tādiem kā citu cilvēku uzvedība, apbalvojumi un sodi, apkārtējo cilvēku vērtējums un reakcija katrā konkrētajā situācijā, kas vai nu veicina vēlamu uzvedību, vai bremzē nevēlamu. Ārējās motivācijas rezultātā cilvēks galvenokārt ir orientēts uz rezultātu. Atkarībā no situācijas ārējai motivācijai var būt gan pozitīva, gan negatīva ietekme. Ārējā motivācija var palīdzēt veidoties iekšējai motivācijai. Tomēr jāņem vērā, ka pārspīlēta ārējā motivācija var iznīcināt motivāciju vispār.

Iekšējās motivācijas gadījumā uzvedību nosaka personības ieinteresētība paša darbībā. Iekšēji motivēts cilvēks gūst lielāku gandarījumu darbības procesā, viņu mazāk interesē darbības rezultāts, vairāk darba process. Ārēji motivēta uzvedība izzūd, ja izzūd ārējais pastiprinājums, iekšēji motivēta uzvedība var turpināties arī bez ārējiem mudinājumiem. Ārējas motivācijas rezultātā cilvēki parasti izvēlas vieglākos problēmu risināšanas ceļus, viņiem nepieciešams pastāvīgs ārējs pamudinājums. Iekšēja motivācija nodrošina personīgo interesi, radošumu, neparastu risinājumu meklējumus, drosmi uzņemties risku.

1.2. Motivācijas sistēmas pamatnostādnes

Šajā sociālās motivācijas programmā tika ņemta vērā šādas motivāciju sistēmas pamatnostādnes:

1. cilvēki vienās situācijās motivē sevi uz mērķa sasniegšanu, bet citās uz apmierinājuma saņemšanu tūlīt un uzreiz;
2. pie zema aktivācijas līmeņa mūsu uzmanība ir plaša un iekļaujoša, bet pie augsta aktivācijas līmeņa uzmanība kļūst sašaurināta un izslēdzoša;
3. trauksmes stāvoklis atkarīgs no tā, kā mēs vērtējam situāciju;

4. orientācija uz sacensību, apkārtējo vidi pārvērš par draudus nesošu un pārliecību, ka pašiem nav pietiekamas prasmes sadarboties ar apkārtējo pasauli. Šādi cilvēki ar grūtībām pacieš stresa situācijas;
5. viens no veidiem, kā tikt galā ar stresa situācijām, – sadalīt informāciju daļās, kuras iespējams vadīt;
6. stresa situāciju nerada apkārtējie apstākļi, to veido mūsu attieksme pret radušos situāciju;
7. cilvēki izvairās no potenciāli bīstamām situācijām, nevis tādēļ, ka jūt trauksmi vai uzbudinājumu, bet gan tādēļ, ka baidās, ka neprātīs uzvesties vai arī nezinās kaut ko;
8. stresa situācijās cilvēki nevēlas jauninājumus un grūtības;
9. cilvēki, kuriem maz izteikta zinātkāre visbiežāk ir trauksmes stāvoklī;
10. iekšējo motivāciju var palielināt, ļaujot cilvēkiem pašiem strukturēt uzdevumus, kā arī mazinot konkurenci;
11. cilvēki var vadīt savu motivāciju;
12. cilvēkam svarīgi noticēt sev.

1.3. Vajadzības, to vieta cilvēka motivācijas sistēmā

Motivācija vislielākā mērā saistīta ar cilvēka vajadzībām. Tā ir personības uzstādījums – motīvs – uz to, ka kāda noteikta darbība vislabāk spēs apmierināt viņa konkrētās vajadzības. Bezdarbnieks ar zemu motivāciju un dažādām sociālām problēmām nespēj risināt savas vajadzības un atrast pastāvīgu algotu darbu.

Vajadzības mudina cilvēku darboties, tās nepieciešamas, lai cilvēks funkcionētu. Vajadzības dēvē arī par uzvedības virzītājspēku. Katram cilvēkam piemīt vajadzības, kuras jāapmierina, lai cilvēks varētu dzīvot un justies apmierināts ar savu dzīvi. Vajadzības ir motivācijas pamatā. Motīvs ir tas objekts, ar kura palīdzību var būt nodrošināta vajadzība. Līdz ar to cilvēks veic konkrētas darbības šī objekta sasniegšanai. Vienas un tās pašas vajadzības var tikt īstenotas, balstoties uz pilnīgi pretējiem nodrošināta vajadzība. Līdz ar to cilvēks veic konkrētas darbības šī objekta sasniegšanai. Vienas un tās pašas vajadzības var tikt īstenotas, balstoties uz pilnīgi pretējiem motīviem. Tāpat dažādas vajadzības var tikt apmierinātas dažādu motīvu ietekmē.

Tāpēc motivācijas trūkuma gadījumos svarīgi noskaidrot, kādas personības vajadzības tiek nodrošinātas konkrētajā situācijā un kuras netiek. Vai tās var tikt nodrošinātas ar darbu, un kādā veidā tas iespējams, kādas cilvēka vajadzības var nodrošināt darbs? Tie ir jautājumi, kuru noskaidrošana palīdz rast ceļus un līdzekļus cilvēka motivācijai darbam.

Sociālā situācija sociālajā darbā tiek noteikta pēc šādām vajadzībām:

1. mājvietas esamība;
2. pārtika;

3. sadzīves priekšmeti, transporta līdzekļi;
4. nauda;
5. algots darbs;
6. audzināšanas un izglītības iespējas;
7. aprūpes iespējas;
8. funkcionālas attiecības ar vajadzīgajām personām.

Katra indivīda bioloģiskie un psihiskie raksturojumi - temperaments, raksturs, cilvēka personības īpašības ir ļoti svarīgi, lai izprastu viņa motivāciju sistēmu. Tomēr psiholoģiskā ziņā cilvēku visvairāk raksturo tas, pēc kā viņš tiecas savā dzīvē, kādas ir viņa vajadzības un mērķi - kas ir tas, kas liek cilvēkam darboties, attīstīties, gūt jaunas zināšanas un pieredzi. Kādi ir cilvēka darbības motīvi? Vajadzības ir tās, kuras cilvēks cenšas apmierināt vispirms, jo bez tām cilvēks nevar iztikt. Trūkstošās vajadzības cilvēkam jāsaņem no apkārtējās vides. Daži zinātnieki uzskata, ka cilvēka vajadzību struktūru nosaka neapzinātas tieksmes, instinkti. Šādus uzskatus pauž psihoanalīze. Pretējos uzskatos ir zinātnieki, kuri pārstāv humānistisko virzienu, kura ievērojamākais pārstāvis ir A. Maslovs (vajadzību piramīda). A. Maslovs izstrādāja vajadzību hierarhisko struktūru.

Atkarībā no tā, cik lielā mērā tiek apmierinātas zemāka līmeņa vajadzības (fizioloģiskās vajadzības), par dominējošām kļūst augstāka līmeņa – sociālas un psiholoģiskas – vajadzības. Iegūstot iztikas līdzekļus, cilvēks sāk tiekties pēc cieņas no citu cilvēku puses un pašizpaušmes. Humānistiskā virziena pārstāvji uzskata, ka galvenais ir paša cilvēka griba un izvēle – apzinātas cilvēka vajadzības.

Bezdarba situācijā daudzas cilvēka pamatvajadzības ir apdraudētas, ilgstoša bezdarba situācijā daudziem zūd griba pašiem meklēt ceļus vajadzību apmierināšanai. Trauksmes sajūta un pastāvīgais stress kavē iztēli un gribu, grauj cilvēka pašmotivācijas sistēmu.

Ilgstoša vientulība un izolācija, ko bieži izjūt bezdarbnieki, cilvēkam ir traumējoša un var radīt smagas sekas: apātiju, stresu, depresiju, personības degradēšanos. Cilvēki ir sociālas būtnes, kas iegūst jaunu informāciju par notiekošo sabiedrībā un informāciju par sevi saskarsmē ar citiem cilvēkiem. Saskarsmē ar citiem cilvēki apmierina savas vajadzības, īsteno savus mērķus, gūst jaunas zināšanas, veic konkrētu darbu. Tāpēc, lai aktivizētu sabiedrības grupas, kas ir sociāli neaktīvas vai atstumtas, svarīgi iesaistīt cilvēkus saskarsmes procesā. Lai palīdzētu programmas dalībniekiem apmierināt savas vajadzības un iegūt piederības izjūtu, Sociālās motivācijas programmā būtiska vieta ierādīta regulārām (vismaz vienu reizi mēnesī) grupas konsultācijām vai tikšanās.

Vācu psihologs Ēriks Fromms atzīmē, ka cilvēks saskarsmē apmierina vismaz piecas **sociālās pamatvajadzības**:

- piederības vajadzība - nepieciešamība piederēt kādai lielākai sociālai grupai;

- vajadzība pēc pieķeršanās - vēlme parādīt siltas jūtas, simpātijas citiem un saņemt tās no citiem;
- vajadzība pēc pašapziņas – cilvēka nepieciešamību apzināties, ka viņš ir vienreizējs, tāds kā neviens cits, ka viņš ir nozīmīgs un var veikt ko tādu, ko nevar veikt neviens cits;
- vajadzība pēc pašapliecināšanās - tieksme apzināties, ka cilvēks kādam viņš ir nozīmīgs, ka viņu atceras;
- vajadzība pēc informācijas un vērtību orientācijas sistēmas – cilvēka vajadzība pieskaitīt sevi kādai noteiktai kultūrai, etnosam, reliģijai, kuras vērtību orientācija ir svarīga cilvēkam, kurai viņš tic un noraida to, kas neatbilst šai sistēmai.

Visas šīs vajadzības cilvēks var apmierināt tikai saskarsmē. Tādēļ ir ļoti svarīgi, lai cilvēks būtu sociāli aktīvs. Svarīgs ir ne tikai saskarsmes ilgums, bet arī kvalitāte. Lai cilvēks uzlabotu savu saskarsmi ar citiem un saskarsmes procesā gūtu apmierinājumu, viņam jāiepazīst pašam sevi, lai mainītu savu uzvedību un labāk izprastu citu cilvēku uzvedību.

Emocijas palīdz cilvēkam pārvarēt grūtības, gūt panākumus dzīvē, taču tās var arī kaitēt. Emocijas nosacīti tiek iedalītas pozitīvās un negatīvās. Piemēram, pozitīvas emocijas ir prieka un laime sajūta, negatīvas – dusmas un naidis. Tomēr iedalījums pozitīvās un negatīvās ir nosacīts, jo, piemēram, tādas negatīvās emocijas kā bēdas veido cilvēka pieredzi, palīdz pārvērtēt savu ierasto vērtību sistēmu, izvērtēt savu darbību un uzvedību pagātnē un koriģēt savus nākotnes plānus. Cilvēkam ir svarīgi vadīt savas emocijas, izprast to iemeslus.

Atkarībā no šīs prasmes cilvēkus nosacīti iedala divās grupās:

- cilvēki, kuri māc vadīt savas emocijas, pakļaut tās prāta darbībai. Tādus cilvēkus bieži sauc par prāta cilvēkiem;
- cilvēki, kuri seko savu emociju pavadā, parasti pakļaujas savām emocijām, nekontrolē tās. Tādus cilvēkus sauc par emociju cilvēkiem

2. Mērķa grupa un tās apraksts

Raksturīgi, ka ilgstošs bezdarbs pat tos cilvēkus, kurus agrāk varēja pieskaitīt pie prāta cilvēkiem, pakāpeniski pakļaujas negatīvām emocijām un nespēj tās kontrolēt. Daudzi bezdarbnieki sūdzas par veselības problēmām, ar kurām viņi nesaskārās savā darba dzīvē izmaina organisma darbību, kuru iemesls būtībā slēpjas ilgstošā negatīvu emociju ietekmē uz cilvēka organismu. Lai mainītu projekta dalībnieku emocionālo stāvokli, sociālās motivācijas programmā tika pievērsta uzmanība pozitīvu emociju radīšanai.

Sociologu pētījumi Latvijā un citās valstīs identificē tās pazīmes, kas raksturo motivācijas trūkumu bezdarbniekiem. Jau pēc trīs bezdarba mēnešiem cilvēkiem zūd motivācija meklēt darbu. Ilgstošu bezdarbu, ilgāk kā vienu gadu, raksturo motivācijas trūkums un patērētāja pozīcijas veidošanās. Šādā situācijā bezdarbnieks pat neinteresējas par darbā iekārtošanās perspektīvām. Laika gaitā cilvēku pārņem slinkums, cilvēks pieņem uzveidojušos situāciju un pat jūtas apmierināts ar to. Bezdarbnieki atrod dažādus iemeslus. Galu galā viņi ne tikai nevēlas, bet pat baidās kaut ko mainīt. Iesaistot šādus cilvēkus motivācijas programmā, svarīgi organizēt dažādas aktivitātes grupās, mācīt izvirzīt tālejošus mērķus. Bezdarbnieku vidū vairumā ir cilvēki, kuri piešķir nozīmīgu lomu tādiem rādītājiem kā miers pretēji trauksmei, praktiskums pretēji sapņainībai. Viņi pārsvarā ir spītīgi, agresīvi un neatlaidīgi. Viņus apmierina bezdarbnieka statuss.

Mērķauditorija: sociālās atstumtības riska grupai pakļautie klienti no Sociālās/nakts patversmes - ilgstošie bezdarbnieki.

3. Sociālās rehabilitācijas riska grupas motivācijas programmas saturs

3.1. Psihologa nodarbības

Mērķis: palīdzēt mērķa grupas dalībniekiem pārvarēt aizvainojuma un pāri nodarījuma sajūtu un paaugstināt pašcieņu.

1. Sevis izzināšana:

- noteikt cilvēka vēlēšanās, spējas, prasmes un vajadzības
- izdalīt būtiskākās dzīves un darba vērtības
- palīdzēt adekvāta pretenziju līmeņa veidošanā

Praktiskie uzdevumi, darba lapas. Motivējoša saruna par iemesliem, kāpēc cilvēkiem nav darba un kādas ir ilgstošā bezdarba sekas.

2. Pašcieņa, pašvērtība un sevis pilnveidošana kā darba meklēšanas instruments

Lekcija par pašprezentācijas un pašefektivitātes pamatiem. Pašvērtējuma un ticības saviem spēkiem paaugstināšana – praktiskie uzdevumi, darbs grupā.

3. Prasme iegūt darbu

Veiksmīgas sarunas tehnikas – lekcija un praktiskais treniņš, lomu spēles elementi.

Psihologa ieteikumi darba meklētājiem:

- kā uzvesties intervijas laikā
- kā reaģēt uz darba devēja jautājumiem
- kā gatavoties intervijai
- kā izvērtēt intervijas gaitu

4. Saskarsme un darba attiecību veidošana

Saruna par:

- darba etiķeti;
- bezkonflikta uzvedība sabiedrībā;
- paškontroles, elastības, pārliecināšanas spēju un citu pozitīvo rakstura īpašību nepieciešamība darba apstākļos.

Praktiskie vingrinājumi, konkrēto dzīves situāciju apspriešana grupās, dalīšanās pieredzē.

5. Skatiens nākotnē

Diskusija par to, kādēļ ir svarīgi domāt par nākotni un plānot savu profesionālo darbību. Praktiskais uzdevums darba lapās – “Individuālā Darbības Plāna” izstrādāšana.

Nobeigumā psiholoģiskā motivēšana mērķtiecīgai darbībai darba meklēšanā un saglabāšanā. Ieteikumi tālākajiem mēģinājumiem darba meklēšanā.

Metodes: diskusija, lekcija, individuālais un grupu darbs.

3.2. Sociālā darbinieka nodarbības

1. Novērtē savu darba situāciju

Kādu darbu tu meklē? Vai tev ir darbs, kas vislabāk atbilst tavai pieredzei un prasmēm? Neliels tests, ar kura palīdzību var noskaidrot klienta interesējošos darbus, mobilitāti, iespējamo darba laiku un finansiālās vajadzības.

2. Uzzini vairāk par darba tirgu

Lai veiktos darba meklējumus, tev jābūt informētam par darba tirgu Latvijā. Tas ļaus tev vieglāk atrast darba iespējas. Sociālais darbinieks klientiem paskaidros darba tirgus iespējas Daugavpilī, kā darbojas Nodarbinātības valsts aģentūra, tās funkcijas.

3. Apzinies savas stiprās puses

Taviem meklējumiem vajadzētu būt mērķim atrast pašu piemērotāko iespējamo darbu. Lai izdarītu pareizo izvēli, tev jāņem vērā ne tikai sava izglītība un darba pieredze, bet arī prasmes, piemērotība un intereses. Šis uzdevums palīdzēs klientiem aplūkot savas vispārējās prasmes, kuras ir apgūtas ārpus darba vietas. Klientam jāapraksta vienu vai vairākas situācijas, kurās ir parādījis savas prasmes darbā vai brīvajā laikā-iniciatīva, patstāvība, produktivitāte, precizitāte, spēja saskatīt problēmas, spēja plānot darbības, elastība, vadīšana, pārliecināšanas spējas, dedukcija, sapratne, sadarbība, maka formulēt domu, pašpārliecinātība, neatlaidība, paškontrolē, uzticamība.

4. Kāds darbinieks tu esi

Apskatīsim sešu darbinieku profilu aprakstus. Palūkojies, kurš profils vislabāk raksturo tevi. Uzdevums palīdzēs vislabāk noteikt, kāda veida darbs tev ir vislabāk piemērots-praktiskais, pētnieciskais, radošais, sociālais, uzņēmīgais, precīzais.

5. Novērtē savu gatavību saglabāt jauno darba vietu.

Tu esi iestājies jaunā darbā. Tagad tev jāpierāda darba devējam, ka lēmums pieņemt tevi darbā ir bijis pareizs. Mums ir daži ieteikumi. Uzdevums palīdzēs klientam padomāt par savu uzvedību, attieksmi, saskarsmi darbā.

Metodes: diskusija, lekcija, individuālais un grupu darbs.

6. Klientu motivācija

Lekcija ir orientēta uz maksimālu atklāsmi un klienta darba un personības potenciāla realizāciju, kas ir saistīts ar viņa dzīves vērtību sistēmu. Vienlaikus ir aplūkojami efektīvas darbiekārtošanas iespējami ceļi, ņemot vērā karjeru tieksmes un dzīves vērtību sistēmas sakrišanu.

Lekcijas laikā sociālais darbinieks plāno dot nepieciešamas rekomendācijas reālu un sasniedzamu mērķu un nākotnes plānu būvē. Ir veikta klienta motivācija ar pārliecināšanas un informēšanas metožu palīdzību, radoši pieiet pie darba, būt uzmanīgam un mācīties ņemt atbildību par savu dzīvi un savējām rīcībām.

Metodes: lekcija, individuālais un grupu darbs

3.3. Jurista nodarbības

Mērķis: sniegt konsultatīvu atbalstu darba attiecību dibināšanas un veidošanas jomā un palīdzēt bezdarbniekiem atgriezties aktīvajā sabiedrības dzīvē kā informētām un zinošām personām gan par savām darba ņēmēja, gan par darba devēja tiesībām un pienākumiem darba tiesisko attiecību pastāvēšanas, grozīšanas un izbeigšanas gadījumos.

Uzdevumi:

1. Sniegt informāciju par darba tiesisko attiecību likumdošanu Latvijā.
2. Veidot izpratni par darba devēja un darba ņēmēja tiesisko attiecību būtību no tiesiskuma aspekta.
3. Sniegt informāciju par darba ņēmēja tiesībām un pienākumiem.
4. Veidot praktiskās iemaņas darba intervijas sniegšanā.

Konsultācijas tēmas:

1. Darba līgums - darba tiesisko attiecību pamats;
2. Darbinieka pienākumi un tiesības;
3. Konsultācija "Darba intervija";
5. CV sastādīšana.

Metodes: diskusija, lekcija, individuālais un grupu darbs.

3.4. Sociālā rehabilitētāja nodarbība

1. Informatīvais atbalsts

Mērķis: veicināt mērķa grupas dalībnieku iesaistīšanos sabiedriskajā dzīvē, nodrošinot viņiem aktuālu informāciju par sociālās palīdzības un darba iespējām, izglītošanās turpināšanas, uzņēmējdarbības uzsākšanas iespējām un iesaistīšanos vietējās sabiedriskajās aktivitātēs.

Uzdevumi:

1. Iepazīties ar sociālā dienesta pakalpojumu klāstu;
2. Izzināt sociālās palīdzības saņemšanas kritērijus;
3. Izzināt informāciju par nevalstiskajām organizācijām;
3. Noskaidrot individuālu sociālo problēmu risinājumu iespējas.

Metodes: sociālā darbinieka lekcijas, informatīvie materiāli, diskusija
Tikšanās ar valsts un pašvaldības darbiniekiem (NVA, VSAA, pašvaldība policija)

2. “Lietišķā etiķete”

Mērķis: sniegt ieskatu cilvēku savstarpējās saskarsmes jomā un lietišķajā etiķetē, lai paaugstinātu savstarpējo attiecību efektivitāti ar Sociālās patversmes iedzīvotājiem un patversmes darbiniekiem, tādejādi palīdzot bezdarbniekiem atgriezties aktīvā profesionālajā darbībā.

Uzdevumi:

1. Veidot izpratni par saskarsmes lomu cilvēka dzīvē;
2. Izskaidrot cilvēku saskarsmes mijiedarbības sociālās lomas;
3. Sniegt zināšanas par lietišķā tēla veidošanas elementiem;
4. Veidot praktiskas uzvedības iemaņas darba konfliktsituāciju risināšanai.

Konsultācijas tēmas:

- Saskarsmes raksturojums un tās loma cilvēka dzīvē;
- Saskarsme kā cilvēku pašatklāsmes, savstarpējās uztveres un sapratnes, informācijas apmaiņas, kā arī cilvēku mijiedarbības process.

3.5. Veselības aprūpe

Mērķis: dot informāciju klientiem par dažādām slimībām, to profilaksi un veselīgu dzīvesveidu bez atkarībām.

Metode: Sociālās patversmes medmāsas lekcijas.

Sociālās rehabilitācijas programmas darbības organizācija

Sociālās rehabilitācijas programmas darbības vieta ir Sociālā/nakts patversmes 318. mācību telpa. Nodarbības notiek 1 reizi mēnesī pa 2 (divām) stundām. Sociālās rehabilitācijas programmas dalībnieku skaits 40 cilvēki. Programmas ilgums visu gadu.

Secinājumi

Motivācijas programmas izstrāde un ieviešana sociālā riska grupām pamatprasmju pilnveidošanai un attīstīšanai, pašvērtējuma paaugstināšana, kā arī nodarbinātības un sociālās integrācijas sekmēšana veicinās sociālā riska grupu dzīves kvalitātes paaugstināšanos.

Viens no būtiskākajiem sociālās rehabilitācijas programmas rezultātiem ir tas, ka motivēti, zinoši un protoši cilvēki, kuri ir uzsākuši darba attiecības vai mācības, kuri ir atrisinājuši savas sociālās problēmas un apguvuši prasmes, šīs problēmas risināt arī nākotnē.

Programmas mērķis ir motivēt Daugavpils pilsētas pašvaldības Sociālās/nakts patversmes klientus - iesaistīties sabiedriskajā dzīvē un atgriezties darba tirgū. Šīs mērķa grupas izglītības un pieredzes līmenis ir zems. Sociālā ziņā relatīvi drošais statuss pirms darba zaudēšanas, zems izglītības līmenis, salīdzinot ar citām bezdarbnieku kategorijām, ir iemesls izteiktākai pārinodarījuma sajūtai un aizvainojumam pret visu sabiedrību. Tāpēc viņiem īpaši svarīgs atbalsts, lai atgūtu ticību saviem spēkiem, ko nodrošinās programmas galvenās aktivitātes: grupu darbi, psihologa konsultācijas, sociālā darbinieka konsultācijas, jurista konsultācijas, un lekcijas par lietišķo etiķeti, informatīvās tikšanās pašvaldību iestādēs, ekskursijas.

Programmu sastādīja: sociālā rehabilitētāja

S. Serkova

Saskaņots: Sociālās/nakts patversmes vadītāja

S.Radeviča